

GEMEENTE

VIJF
HEE
REN
LAN
DEN

RUIMTELIJKE PROPOSITIE

10 juni 2025

	Inhoud	
1.	Inleiding	3
2.	Opzet Propositie 2021	3
3.	Tussenevaluatie 2021 – 2025	5
	3.1 Evaluatie gouden kans	5
	3.2 Evaluatie relevante thema's	7
	3.3 Evaluatie interessante thema's	11
	3.4 Evaluatie gecompliceerde thema's	13
	3.5 Onvoorzien gerealiseerd	15
4.	Tussenbalans 2021	18
5.	Herijking opgaven en ambities	20
6.	Propositie 2025	22
7.	Ons aanbod	24

1. Inleiding

In 2021 werd de pas gefuseerde gemeente Vijfheerenlanden geconfronteerd met een substantiële financiële tegenvaller van € 92 mln. Dit was het gevolg van een langsepende procedure bij één van de fusiepartners die leidde tot een forse schadeclaim. De investeringsruimte van Vijfheerenlanden was hiermee verdwenen.

Om de schade voor deze jonge gemeente te beperken, hebben het ministerie van BZK en Provincie Utrecht zich achter Vijfheerenlanden geschaard. Zij hebben constructief meegedacht over de wijze waarop investeringsprogramma's, beleidsspeerpunten en subsidies van rijk en provincie verbonden kunnen worden aan de opgaven en ambities van Vijfheerenlanden. Dit resulteerde in de Propositie Vijfheerenlanden –een hernieuwd perspectief–, waarin zoekrichtingen zijn verkend en prioriteiten zijn vastgelegd. Naast commitment van provincie en rijk trok de gemeente Vijfheerenlanden ook vreemd vermogen (een lening) van 120 miljoen aan om de schade zoveel mogelijk te beperken en te kunnen blijven investeren in de samenleving.

Nu, vier jaar later, maken we een tussenbalans op. Hoe sluiten onze doelen van toen aan op de uitdagingen van nu en de toekomst? Vijfheerenlanden wil lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk blijven bijdragen. Met de Propositie 2025 staan welzijn, duurzaamheid en kwaliteit van leven van onze inwoners, *'De juiste balans voor het goede leven in Vijfheerenlanden'*, centraal. We werken samen met andere overheden, partners en inwoners om de ambities te realiseren.

2. Opzet propositie 2021

In de Propositie 2021 zijn mogelijke opties voor (rijks- en provinciale) bijdragen aan de agenda van Vijfheerenlanden in kaart gebracht. Op basis hiervan zijn elf zoekrichtingen gedefinieerd. Deze zijn gescoord op de criteria financiële meerwaarde, maatschappelijke meerwaarde en haalbaarheid. Dit leidde tot een prioritering met als 'Gouden Kans' wonen, met veel potentie en grote impact. Kort daarop volgen relevante zoekrichtingen die kansrijk zijn en eveneens impact en potentie hebben. Zoekrichtingen met redelijke impact en potentie, maar beperkter qua kansrijkheid zijn als 'interessant' bestempeld. Slecht

haalbare of weinig toevoegende zoekrichtingen zien we tot slot in de categorie 'gecompliceerd'.

Na bestuurlijke afhechting van de propositie (eind 2021) is er voor 'Gouden Kansen' wonen gekozen om deze acties via een uitvoeringsagenda vorm te geven. Daarnaast zijn concrete vervolgacties binnen bestaande projectstructuren ingebed, en is in regionaal verband effectief samengewerkt om de juiste randvoorwaarden te creëren en de gewenste uitkomsten te realiseren.

3. Tussenevaluatie 2021 - 2025

In vier jaar tijd zijn er veel resultaten geboekt. Hieronder staat een overzicht van de resultaten van de gezamenlijke inspanningen van de gemeente, regio, provincie en het rijk op de verschillende thema's uit de Propositie 2021. De gesloten akkoorden en nieuwe (beleids) ontwikkelingen zijn meegenomen. Zo ontstaat een doorkijk naar de toekomst: gemeente Vijfheerenlanden blijft een gezonde leefomgeving met een duurzame kwaliteit van leven voor haar inwoners met wat nodig is om dit te kunnen bereiken.

3.1 Evaluatie gouden kans

Wonen

De Propositie 2021 bevatte twee concrete kansen: het aanbieden van extra woningbouwlocaties en het veiligstellen van de 3e tranche Woningbouwimpuls (WBI).

Het rijk, de provincie en gemeente Vijfheerenlanden vonden elkaar op het thema wonen vanwege de structurele behoefte op de realisatie van woningbouw. Dit heeft geresulteerd in:

- In de jaren 2022 – 2025 zijn gemiddeld 500 woningen per jaar opgeleverd. Met name door ontwikkellocaties Hoef en Haag en Broekgraaf Leerdam.
- De gevraagde Woningbouwimpuls (WBI) is toegekend bij de 5e tranche (2023) voor het project Broekgraaf Noord Leerdam voor een project van 500 woningen.
- De politieke ambitie uit het coalitieakkoord is in de Omgevingsvisie in 2024 vertaald naar het toevoegen van nieuwe planruimte

voor ca. 3.000 woningen, verspreid over de diverse kernen.

- Een uitvoeringsagenda van vitaliteitsscans, dorps(woon)visies en gebiedsvisies hebben een beeld geschetst van deze potentiële ontwikkellocaties en eerste stappen naar realisatie zijn gezet.
- De 'Gouden kans' op wonen is daarmee volop benut. Als we in dit tempo doorgaan, is de ambitie van 3.000 extra woningen mogelijk al in 2032 bereikt.

Vijfheerenlanden legt daarmee niet alleen de basis voor toekomstige (investerings in) voorzieningen en dienstverlening, maar draagt stevig bij aan de regionale woningmarkt, die sinds 2021 alleen maar verder onder druk is komen staan. In dat licht is recent vanuit de U10 een aanvullend beroep gedaan op Vijfheerenlanden voor de realisatie van 1.012 extra woningen (totaal 3.809) in de periode tot 2030 in de herijking van de Woondeal U10.

Vijfheerenlanden heeft de potentie om verdere groei te versnellen richting 2040 met een inwoneraantal van mogelijk ca.75.000. Dat vraagt om aanvullende inzet om een gezonde leefomgeving en vitale kernen te behouden en versterken:

- Ruimte in provinciale programmering en medewerking aan woningbouw, niet alleen in de stedelijke milieus (Meerkerk, Vianen, Leerdam) maar ook in kleine kernen.
- Vijfheerenlanden is een van de weinige plekken in Utrecht met forse inzet op grondgebonden eengezinswoningen. Dat zorgt voor een bovengemiddeld hoge vraag naar onderwijs- en sportvoorzieningen. Als deze trend doorzet, zijn aanvullende structurele investeringen onvermijdelijk. We hebben daarom onderzoek naar (en monitoring van) regionale planontwikkeling en -segmentering nodig om de effecten op Vijfheerenlanden op te kunnen vangen.
- Bijdragen aan onze sociale basis, waaronder de Sociale Ontmoetingsplaatsen (SOP's).
- Door de focus op grootschalige woningbouw is onvoldoende ingezet op randvoorwaardelijke mobiliteitsmaatregelen/ systeemupgrades. Om ook nieuwe woningbouwplannen mogelijk te maken is een bijdrage vanuit de overheidssubsidies vereist voor de realisatie van de benodigde infrastructuur.
- Verbinding met natuur en recreatie, zoals vanuit de woning een ommetje in het groen kunnen maken en klimaatadaptieve wijken. Hier is cofinanciering voor nodig.

- Het belang van lokale bedrijvigheid (en daarmee werkgelegenheid) behouden, waarvoor bedrijfsverplaatsing soms noodzakelijk is. Vaak kan de achterblijflootatie ingezet worden voor woningbouw.

3.2 Evaluatie relevante thema's

Natuur, recreatie en toerisme

Ook op het gebied van natuur, recreatie en toerisme, heeft gemeente Vijfheerenlanden regionaal, provinciaal en landelijk de samenwerking opgezocht. De afgelopen periode zijn onze ambities uitgewerkt en uitgevoerd:

- Beleidsvisie toerisme & recreatie.
- Verruiming kader verblijfsrecreatie.
- Toerismeplatform opgericht en overgegaan in samenwerking gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge.
- Landschapsvisie, en Landbouwvisie (met bijbehorende uitvoeringsprogramma's).
- Uitvoeringsagenda voor het Landelijk Gebied van Alblasserwaard-Vijfheerenlanden 2024-2027 opgesteld
- Grote betrokkenheid bij totstandkoming van het Utrechts Programma Landelijk Gebied en de uitwerking hiervan in de Gebiedsagenda.
- Blijvende lobby inzet voor het oplossen van vergunningenproblematiek, onder andere door het faciliteren van Werkgroep Vergunningen Stikstof.
- Groenblauwe dooradering Vijfheerenlanden 2025, opmaat projectvoorstel gebiedsdeal 5, waarmee ca. 300 hectare GroenBlauwe Dooradering kan worden gerealiseerd.
- Aansluiting bestuursovereenkomst 't Groene Hart. Werken aan de integrale ruimtelijke opgaven in het NOVEX-gebied Groene Hart met eerste lijst van de zogenoemde sleutelopgaven.
- Regio Deal Groene Hart toegekend gekregen samen met gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Lopik en Molenlanden 18 miljoen voor vitale kernen en buitengebied met sterke gemeenschappen, toekomstbestendige landbouw, een breed economisch perspectief én een gezond iconisch landschap met een hoge belevingswaarde.
- Biodiversiteitsherstel Vijfheerenlanden 2030.

Voor de toekomstige inrichting van het landelijk gebied zetten we in op een collectieve aanpak waarin we samen de nodige maatregelen nemen om stikstofemissies te reduceren. Zo werken we aan natuurdoelen en maken we ruimte voor agrariërs. Door actief te participeren, denken we mee met de Provincie Utrecht en werken we aan de vertaling van de opgaves in Vijfheerenlanden.

Om alle ambities waar te kunnen maken is de financiële bijdrage vanuit de Regio Deal Groene Hart is een belangrijke mijlpaal en impuls voor realisatie van de opgaven voor het landelijk gebied waar Vijfheerenlanden voor staat. Cofinanciering is onontbeerlijk om deze Regio Deal tot een succes te brengen. Ook om andere projecten verder te brengen is financiering een belangrijke factor om te realiseren.

Mobiliteit, arbeidsmarkt en bedrijventerreinen

De propositie bevatte voor deze thema's vier kansrijke zoekrichtingen voor deze thema's. Hierbij werd ingezet op het toekomstbestendig maken van reeds aanwezige werklandschappen, het mogelijk toevoegen van een regionaal werklandschap. Het ontwikkelen van een integrale visie op op de duurzame bereikbaarheid van werklandschappen in samenhang met verbindingen, zoals op het traject Breda- Gorinchem – Utrecht (BGU) en het creëren van een kennis- en opleidingscentrum en samenwerking binnen de 'triple helix'.

Al deze kansen vragen een lange adem. Vijfheerenlanden heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in planvorming en het voorsorteren op beleidskeuzes. Een deel hiervan is reeds afgerond met onder andere de economische visie, de visie 'van bedrijventerreinen naar werklandschappen', mobiliteitsvisie, mobiliteitsplan, visie op hub's en de actualisatie van het verkeersmodel Vijfheerenlanden.

Het wonen en de mogelijkheid tot werken in de directe omgeving zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Duurzame mobiliteit is een middel om de leefbaarheid te vergroten en waarmee zowel de (lokale) arbeidsmarkt en bedrijvigheid wordt bediend. De mobiliteitstransitie, het OV en goede bereikbaarheid gaan hand in hand om in deze nadrukkelijke behoefte te voorzien.

- Vijfheerenlanden ontwikkelt ruimte voor bedrijven op lokaal niveau (o.a. Meerkerk IVa, Meerkerk V, Gaasperwaard II) waarmee de regionale economie wordt bediend. Met de ruimtelijke visie van Gaasperwaard III, is de basis voor het eerste (en op dit moment de enige) regionaal georiënteerde werklandschap in provincie Utrecht gelegd.
- Vanuit de visie 'van bedrijventerreinen naar werklandschappen' is met de investeringsagenda richting gegeven aan de transitie naar het toekomstbestendig maken van de bestaande bedrijventerreinen.
- Voor de zoekrichting duurzame bereikbaarheid is gelobbyd voor de Regio Hub Vianen, de benodigde upgrades voor het traject Breda -Gorinchem –Utrecht (BGU) en het weren van 'sluipverkeer'. De inspanningen hebben geresulteerd in ondersteuning via U10/Goed op Weg door bij de uitwerking van de ruimtelijke visie werklandschap Gaasperwaard III een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) op te stellen. Ook ligt er een toezegging van 12,5 mln. om vanuit de gestelde lokale randvoorwaarden bij deze ontwikkeling de Regio Hub Vianen vorm te geven en bij te dragen aan de mobiliteitsoplossing voor het traject BGU. De ontsluiting van Gaasperwaard III en het omliggende bredere gebied richting de A27 en knooppunt Everdingen blijft echter punt van zorg. Een volwaardig knooppunt Everdingen beperkt (sluip)verkeer via Vianen maar vraagt ondersteuning richting en van het Rijk. Zo ook voor de doorfietsroute Utrecht-Houten-Vianen om deze verbinding te realiseren. Cofinanciering van nieuw aan te leggen onderliggend wegennet met een upgrade van de bestaande infrastructuur om woningbouw te kunnen realiseren én om de bereikbaarheid en leefbaarheid van de kernen binnen de gemeente te verbeteren. Concreet denken we aan een Randweg Lexmond en Randweg Nieuwland
- Met het kennis- en opleidingscentrum dat momenteel wordt opgericht, en samenwerking binnen de triple helix, verwachten wij de huidige arbeidsmarkt te bedienen. De samenwerking met ondernemers krijgt vorm met een overkoepelende gemeentebrede ondernemersvereniging en de contacten met I-Lab in Gorinchem.

3.3 Evaluatie interessante thema's

Fietsnetwerk, cultuur en vitale wijken

Vijfheerenlanden beoogt de juiste balans voor goed samenleven te kunnen (blijven) faciliteren. Beweging, beleving en verbinding bevorderen draagt bij aan de welzijn en ontwikkeling van de samenleving. De ontwikkelingen van de drie interessante zoekrichtingen in de afgelopen jaren:

- Realisatie van verbetering van fietsinfrastructuur, in nauwe samenwerking met Waterschap en regio
- Subsidiebedragen aan het Nationaal Glasmuseum en het Stedelijk Museum Vianen zijn met respectievelijk 100.000 en 25.000 euro verhoogd.
- Geharmoniseerd model Cultuureducatie is in 2023 doorgevoerd, waarmee Vijfheerenlanden door Provincie Utrecht als een van de beste presterende gemeente wordt beschouwd.

Ook voor de toekomst zijn er nog de nodige ontwikkelingen, die in ontwikkeling zijn of aandacht vragen:

- Fietsbeleidsplan, naar verwachting december 2025 in de Raad. Een doorfietsroute (F27) tot aan minimaal Gaasperwaard III te komen langs de A27.
- Onderzoek naar mogelijke museumfunctie in de herbestemming gemeentehuis Vianen in 2025
- Aanvraag Erfgoeddeal Kasteeltuin Vianen 2025, in samenwerking met Provincie Utrecht.

Versterking van de wijk De Hagen in Vianen is reeds lang een punt van aandacht. In combinatie met ontwikkelingen in de nabije omgeving (transformatie bedrijventerrein, voorzieningencluster Hoef en Haag) kunnen hier kansen ontstaan. Leerdam-West is zowel op ruimtelijk als sociaal vlak enorm in ontwikkeling, door toevoeging van de nieuwbouw en sloop van bestaande woningen komt er verandering in de sociale cohesie. Dit vereist zorgvuldige aanpak en participatie die wordt meegenomen in de gebiedsvisie Leerdam.

Ook kleinere kernen kennen hun uitdagingen op gebied van vergrijzing en sociale voorzieningen. Mede door actieve deelname aan regionale samenwerking Vitale wijken U10, gaan wij de uitdaging aan om

een juiste balans te creëren voor de vitaliteit in de wijken en kernen. Op alle aspecten is een gezamenlijke lobby en het onderschrijven van het belang met de provincie en gemeente zeer wenselijk als (beleids) voorbereiding. Daarnaast is cofinanciering bij de realisatiefase onontbeerlijk.

3.4 Evaluatie gecompliceerde thema's

Energie en duurzaamheid

Vanuit de focus op investeringscapaciteit en gezien de beperkte (ervaren) maatschappelijke meerwaarde was de energietransitie in 2021 niet de meest kansrijke propositie. De ambities in dit kader zijn ingevuld met een mix aan maatregelen, zoals het Laadpalenplan (vastgesteld en in uitvoering) en een routekaart voor verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Duurzame opwek is primair in Regionaal Energie Strategie (RES) verband opgepakt. Vijfheerenlanden zal haar aandeel in het RES-bod ruim binnen de gestelde termijn realiseren.

Omdat op regionaal niveau de realisatie achterblijft, en alle RES U16 gemeenten mede-verantwoordelijk zijn voor het gehele RES U16-bod, onderzoekt Vijfheerenlanden momenteel reeds drie nieuwe windlocaties. We borgen de lokale betrokkenheid en eigenaarschap optimaal door het inzetten van een Lokaal Bestuur Wind (LBW) waarin inwoners plaats hebben genomen. Deze aanpak biedt ruimte om lokaal maatwerk te realiseren bij de ruimtelijke inpassing van windturbines. Met het oog op de gewijzigde procedures (verlenging termijn ecologisch onderzoek van één naar twee jaar) is realisatie van deze locaties niet voor 2030 haalbaar.

Ook in de periode na 2030 is nog forse inzet op duurzame opwek nodig. De gemeenteraad van Vijfheerenlanden heeft zich immers in haar Samenhangend DuurzaamheidsBeleid gecommitteerd aan *'70 % van het totale elektriciteitsvraag duurzaam op te wekken'* (noodig: 0,16 TWh) en *'CO₂-neutraal in 2050'* (0,26 TWh)- en daarin is nog een lange weg te gaan.

Gezien de geopolitieke ontwikkelingen, de netcongestie en het verduurzamen van energie intensieve bedrijven is het belang van lokale

opwek de afgelopen jaren alleen maar groter geworden.

Vijfheerenlanden overweegt daarom de vlucht naar voren maken en committeert zich om in de komende bestuursperiode, bovenop de nu lopende onderzoeken, samen met haar inwoners, minimaal 0,16 TWh in te vullen met concrete plannen. Daarmee wordt dan 70% van de huidige elektriciteitsbehoefte daadwerkelijk lokaal en duurzaam opgewekt. Voorwaarde hiervoor is een transparant, participatief proces (LBW's) en behoud van lokale regie, inclusief maatwerk, vastgelegd in het Beleidskader Energie Transitie (BET) ten aanzien van ruimtelijke inpassing van windturbines.

Een andere substantiële bijdrage wil Vijfheerenlanden realiseren samen met de energie intensieve bedrijven. Deze zogenaamde '*cluster 6 bedrijven*' zoals de glasfabrieken, onderzoeken samen met andere regionale '*cluster 6 bedrijven*' de mogelijkheid om te verduurzamen samen met de gemeenten Gorinchem en Molenlanden waarmee een besparing van 100 kiloton CO2 per jaar haalbaar is. Hiermee wordt een substantiële bijdrage geleverd in de verduurzamingsdoelstellingen van gemeente, rijk (cluster 6) en provincie.

In dat kader wil Vijfheerenlanden niet alleen kijken naar (duurzame) elektrificatie, maar ook naar de potentie van een waterstofhub en/of eventuele aftakking van het waterstof hoofdnetwerk op grondgebied van Vijfheerenlanden verder door de Provincie Utrecht. In het verlengde hiervan willen we onderzoeken welke meerwaarde dit kan hebben voor de bredere warmtetransitie in onze gemeente, dit ook gezien de weinig bemoedigende resultaten van lokale pilots.

Dit zijn geen gemakkelijke opgaven, maar onontkoombaar in deze veranderende wereld waarin netcongestie, geopolitiek en leveringszekerheid erom vragen dat lokaal verantwoordelijkheid wordt genomen voor onze toekomstige energievoorziening.

Fiscale afdracht, vitaliteit centra & kleine kernen

Een creatieve zoekrichting was het onderzoeken van de bereidheid bij het rijk om de belastingcomponent van de schadeclaim (5 - 10 mln.) af te romen en als investeringsfonds terug te laten vloeien naar

Vijfheerenlanden. Helaas is hiervoor geen opening gevonden.

Ondanks dat in de Propositie 2021 de vitaliteit van centra en kleine kernen als 'gecompliceerd' werd gedefinieerd, is gemeente Vijfheerenlanden deze uitdaging niet uit de weg gegaan. Allereerst hebben we, voortvloeiend uit de detailhandelsvisie (2020) een Binnenstadsvisie voor Leerdam opgesteld; een integrale visie op de verandering van de binnenstad van Leerdam naar een (be)leefgebied. Voor de stedelijke voorzieningenkernen Meerkerk en Vianen zijn Gebiedsvisies opgesteld; met het gebiedsvisietraject Leerdam wordt dit traject van visievorming rondgemaakt, en kan worden gestart met de UitvoeringsAgenda.

Ook hebben we voor alle kleine kernen een participatieproces opgezet om tot een dorps(woon)visie te komen. Dit traject wordt in 2025 afgerond. Hoef en Haag ontbreekt in dit standaard visietraject, omdat dit nieuwe dorp recent is gebouwd. Vanwege het ontwerp zonder voorzieningencluster, zal in samenspraak met bewoners een ontwikkelagenda worden opgesteld.

De vitaliteit van centra en kernen draait om meer dan alleen ruimtelijke ordening. Vanuit onze visie op de sociale basis achten we, zeker in de kleine kernen, een sociale ontmoetingsplaats van grote waarde voor de brede welvaart. De toekomstbestendigheid daarvan is echter een punt van zorg. Vijfheerenlanden wil samen met stichtingsbesturen per dorp of wijk bepalen hoe de ontmoetingsfunctie vorm wordt gegeven en in beeld brengen wat er nodig is om dit te realiseren.

3.5 Onvoorzien gerealiseerd

Opgaven rond opvang en asiel

Vijfheerenlanden zet zich al jaren in om de wettelijke taakstellingen en opgaven rondom de opvang en huisvesting van vluchtelingen in te vullen. Vanaf de start van de inval in Oekraïne in 2022 heeft Vijfheerenlanden ingezet op de opvang van Oekraïense ontheemden. Door de aanhoudende stroom Oekraïense ontheemden heeft de gemeente telkens opnieuw nieuwe opvanglocaties geopend. Waar er kansen zijn grijpen we deze aan om nog extra opvangplekken te creëren.

Projecten:

- Eind 2025 realisatie van 50 woningen voor duurzame opvang Oekrainers in Meerkerk. Na de periode van opvang vindt er duurzame huisvesting op deze flexlocatie plaats. Door de realisatie van dit plan ontstaat er per 2026 schuifruimte om de locatie gemeentehuis Meerkerk te herontwikkelen.
- Realisatie opvanglocatie Oekraïense ontheemden met een zorgvraag en biedt op deze locatie 24/7 zorg en begeleiding
- De invulling van de opgave uit de taakstelling wordt naar verwachting in 2025 gerealiseerd.
- Op project Monnikendreef (starters en vergunninghouders) is veel inzet gepleegd. Dit project is bovenop de geldende taakstelling. Helaas heeft dit vertraging opgelopen door wettelijke procedures.

Inzet en de uitdaging in de komende jaren zijn complex. Enerzijds de taakstelling het huisvesten van vergunninghouders, de opvang van Oekraïense ontheemden, en de opvang die we bovenop de wettelijke taakstelling realiseren op de Monnikendreef. Anderzijds de druk op de woningmarkt en de additionele opgaven die ook in dat kader in Vijfheerenlanden worden belegd. Opgaven die niet los van elkaar gezien kunnen worden.

Daarom is het van belang om de productie van woningbouw en werkgelegenheid de komende jaren op peil te houden. Op deze manier creëren we ruimte voor doelgroepen en inwoners. En wordt er via de investeringsagenda geïnvesteerd op het goede leven op vier pijlers: *betaalbaarheid, bereikbaarheid, voorzieningen* en *compenserende maatregelen*. Met als resultaat (blijvende) kwaliteit van leven en goede leefbaarheid voor iedereen in vitale wijken.

4. Tussenbalans Propositie 2021

Terugkijkend merken we op dat niet een analyse van de 'eigen' opgave van Vijfheerenlanden, maar de actualiteit van de claim (de beperkte investeringsmogelijkheden) allesoverheersend is geweest bij de totstandkoming van de propositie in 2021. De bijdrage van een zoekrichting aan de toekomstige investeringsruimte was doorslaggevend in de prioritering. In de praktijk zien we dat gemeente Vijfheerenlanden zich niet door opportunisme heeft laten verblinden. Dit lokale bestuur heeft aldoo oog gehouden voor de maatschappelijke opgaven - ook als deze niet direct bijdroegen qua de verdien-capaciteit. Bijvoorbeeld door te werken aan vitale kernen. Over het algemeen kon Vijfheerenlanden daarbij rekenen op een constructieve opstelling van provincie en rijk.

Dat maakt dat Vijfheerenlanden - alles overziend - de kansen uit de Propositie 2021 totop heden volop heeft benut - zonder daarbij de veranderende context uit het oog te verliezen. Het grote voorwerk in de visievorming en beleidsvoorbereiding is gedaan - de komende jaren kan worden geoogst. En intussen is er ook geleverd. Vijfheerenlanden is niet alleen kampioen woningbouw in de Provincie Utrecht maar staat ook landelijk goed op de kaart. Daarnaast wordt ook het aandeel geleverd in de opvang van speciale doelgroepen en wordt werkt aan oplossingen voor de opgaven van morgen. Voorbeelden in de aanpak stikstof, de reductie van CO2 en leveringszekerheid in stroomvoorziening en additionele provinciale, rijk of regionale woningbouwopgaven.

Uitzondering hierop vormt het punt van mobiliteit. Het huidige systeem is al niet toereikend. Realisatie van lokale, regionale en provinciale ambities op het gebied van wonen en werken vraagt om additionele investeringen in lokale- en provinciale wegen en het rijks-wegennet.

Ook op het punt van duurzame energie is het tijd om onze beleidsin-zet te intensiveren, willen we onze eigen ambities voor 2050 waarma-ken.

Geleverd

- *Woningbouw*
- *Opvang & huisvesting doelgroepen*
- *Regionaal bedrijventerrein*
- *Recreatie en toerisme*
- *Cultuur*
- *Vitaliteit kernen & centra*
- *Natuur, landbouw en landschap*

Vervolgopgave

- *Woningbouw*
- *Mobiliteit, OV en (fiets)wegennet*
- *Duurzame opwek elektriciteit*
- *Verduurzaming cluster 6 bedrijven*
- *Warmtetransitie*
- *Waterstof, energievisie*
- *Toekomstbestendig duurzaam regionaal werklandschap*
- *Additionele regionale woningbouwopgave*
- *Voorzieningenniveau*
- *Regiodeal realiseren m.b.v. cofinanciering*

5. Herijking opgaven en ambities 2025

Vijfheerenlanden heeft een krachtig DNA dat perfect aansluit op de prioriteiten van provincie en rijk:

1. Onze groene ruimte: de combinatie van natuur, water en landbouw biedt niet alleen een unieke leefomgeving, maar ook kansen voor (innovatie in) klimaatadaptatie en het versterken van de biodiversiteit.
2. Onze centrale ligging: wij verbinden de randstad met omliggende regio's en bieden een cruciale schakel in mobiliteit en economische ontwikkeling.
3. Onze ondernemersgeest: van agrariërs tot industrie, onze bedrijven zijn klaar om maatschappelijk verantwoord te ondernemen door te investeren in verduurzaming, circulaire economie en de energietransitie. Dus maatschappelijk verantwoord ondernemen.
4. Onze inwoners: De betrokkenheid en het enthousiasme van onze inwoners zijn een belangrijke kracht. Met participatieprogramma's zorgen we voor breed draagvlak en eigenaarschap.

Nieuwe opgaven vragen om een nieuwe propositie.

De prioriteiten van Vijfheerenlanden op de thema's:

- Vitale steden en dorpen, inclusief het wonen, werken en de circulaire economie.
- De energietransitie met duurzame opwek van benodigde elektriciteit en warmte.
- Duurzame bereikbaarheid voor mobiliteitsoplossingen.
- Landschap, water en groen inclusief klimaattransitie en natuurlijke biodiversiteit.

Met als kompas gezondheid, duurzaamheid en veiligheid.

Deze sluiten nauw aan bij nationale en regionale beleidsagenda's. Het is belangrijk om deze prioriteiten te kennen en de gemeentelijke plannen hierop af te stemmen. Vijfheerenlanden heeft onder andere doelen uit de provinciale omgevingsvisie en het integraal ruimtelijk perspectief van de U10 vertaald in haar eigen omgevingsvisie. De komende jaren zet Vijfheerenlanden in op de meest prangende lokale opgaven als op de provinciale prioriteiten.

Vitale steden en dorpen

Energietransitie

Duurzame bereikbaarheid

Landschap, water en groen

6. Propositie 2025

Vitale steden en dorpen

- Laat Vijfheerenlanden verder groeien naar mogelijk 75.000 inwoners in 2040 met een kwantitatieve en kwalitatieve spreiding over de vitale kernen. In de herijking van de Woondeal verhogen wij ons aandeel substantieel met 1.012 extra woningen voor 2030.
- In de Provinciale Programmering Wonen en Werken (PPWW) 2026/2027 nemen we daarvoor in één keer alle gedragen ontwikkellocaties op om planologische verder uit te werken.
- We maken gebruik van beschikbare impuls subsidies voor woningbouw zoals de *woningbouwimpuls* en de *regeling specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur* en onderzoeken de gedeelde verantwoordelijkheid op cofinanciering.
- In het kader van het voorzieningenniveau willen wij concreet onderzoek naar tempo en segmentering regionale woningbouwontwikkeling, inclusief impact op voorzieningenbehoefte.
- Een ontwikkelagenda voor Hoef en Haag geeft zicht op het noodzakelijke voorzieningenniveau van dit nieuwe dorp.
- We stellen gemeentebreed beleid en ondersteuning op voor Sociale Ontmoetingsplaatsen en Voorzieningen (SOP).
- Voor de realisatie van het Regionaal Bedrijventerrein Gaasperwaard III zetten we in op een werklandschap van de toekomst (volledige zelfvoorzienend op energie, groen, water met aandacht voor biodiversiteit en circulair).

Energietransitie

- We zetten in op de verduurzaming van energieintensieve bedrijven (cluster 6: o.a. glasfabrieken Leerdam)
- Commitment op realisatie van 0,16 TWh duurzame opwek elektriciteit via windturbines onder voorwaarde van lokale regie, vasthouden aan eigen beleidsregels [BET] omwille van het lokaal draagvlak.
- 'Vastklikken' duurzame opwek elektriciteit via windturbines i.r.t. 2050: aanvullende elektriciteitsbehoefte als gevolg van elektrificatie cluster 6 bedrijven (o.a. glasfabrieken), hybride warmtepompen t.b.v. de warmtetransitie wordt zoveel mogelijk ingevuld met externe energiebronnen zoals waterstof.

Duurzame bereikbaarheid

- Mobiliteit zorgt dat wonen en werken mogelijk worden gemaakt en is randvoorwaarde voor brede welvaart.
- Het volwaardig maken van knooppunt Everdingen is essentieel om de doorstroming op gebiedsniveau te verbeteren en sluipverkeer in kleine kernen tegen te gaan.
- Tegenover de mobiliteitshubs komen groene regiopoorten te staan. Lokale regie is hierbij leidend.
- Om de ontwikkelpotentie op het gebied van wonen en werken optimaal uit te nutten moeten zowel aan de westzijde van Leerdam als naar Ameide een goede ontsluiting richting A27 worden gerealiseerd. Deze ontsluitingen voorzien wij als randwegen rond de kernen Lexmond en Nieuwland.
- Om de ontwikkelpotentie van regionaal werklandschap Gaasperwaard III te benutten, moet een kwalitatieve aansluiting op de A27 worden gerealiseerd waarbij voldoende aandacht is voor het scheiden van verkeersstromen rond de kernen Hagestein en Hoef en Haag.
- Faciliteren van waterstoftankstations en parkeerterreinen met laadpalen voor OV-bussen en vrachtwagens.

Landschap, water en groen

We werken aan een buitengebied waarin natuur, de agrarische activiteiten, recreatie en biodiversiteit met elkaar in balans zijn.

- We verhogen de biodiversiteit door het realiseren van 10% groenblauwe dooradering in combinatie met natuur inclusieve landbouw.
- Bij nieuwbouwplannen op uitbreidingslocaties groeit groen evenwichtig mee, zowel kwantitatief als kwalitatief.
- We versterken de beleefbaarheid van het landschap en stimuleren recreatie en toerisme door het aanleggen van 'ommetjes' en recreatieve verbindingen in combinatie met natuurlijk beheer.

7. Ons aanbod, een blauwdruk voor de toekomst

In een tijd waarin de uitdagingen groter zijn dan ooit staat Vijfheerenlanden vooraan. Niet alleen om bij te dragen aan provinciale en nationale doelen, maar ook om zichzelf te positioneren als een voorbeeldgemeente waarin duurzaamheid, innovatie en leefbaarheid hand in hand gaan. We zien een unieke kans om de groene ruimte, economische kansen en de energie van onze inwoners en ondernemers samen te brengen tot een inspirerende blauwdruk voor de toekomst.

Onze belofte: investeren in een duurzame, verbonden en leefbare regio.

Stel je een voor, een plek waar wonen, werken, recreëren en duurzaamheid elkaar versterken. Waar nieuwe woonwijken niet alleen woningen opleveren, maar ook worden ondersteund door slimme mobiliteitshubs en een robuuste infrastructuur. Waar bedrijven een voortrekkersrol spelen in de energietransitie door gebruik te maken van waterstof en elektrificatie. En waar groene landschappen niet alleen behouden blijven, maar een nieuwe betekenis krijgen door duurzame landbouw, natuurherstel en recreatie. Dit betekent slimme inpassingen in de ruimtelijke omgeving in samenspraak met de samenleving en met respect voor het landschap. Zo streven we naar een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving waar de huidige en toekomstige inwoners elkaar ontmoeten en kunnen bijdragen aan de juiste balans voor het goede leven in Vijfheerenlanden.

Dit is de ambitie van Vijfheerenlanden. En we roepen u op om hier samen met ons in te investeren

De urgentie is duidelijk. De energietransitie, woningbouwopgaven en mobiliteitsvraagstukken raken ons allemaal. Provinciale en landelijke doelstellingen zijn ambitieus, en zonder krachtige gemeenten zoals Vijfheerenlanden zijn ze onhaalbaar. Daar werken wij aan en daar willen wij ons op blijven inzetten. Samenwerking met de regio, provincie en rijk is essentieel om deze kansen te verzilveren. Onze regio biedt een unieke proeftuin waar landelijke doelen tastbaar worden. Komende maanden wil Vijfheerenlanden in gesprek met provincie Utrecht,

regionale samenwerking U10 en het rijk, om concrete afspraken te maken over een nieuwe gezamenlijke propositie op de thema's:

- **Energietransitie:** Met 70% duurzame energieopwekking via wind, waterstof en zonne-energie dragen we direct bij aan de Regionale Energiestrategie [RES] en de landelijke klimaatdoelen.
- **Mobiliteit:** Door de ontwikkeling van OV-hubs, snelfietspaden en ontsluiting van nieuwe woonwijken zoals Hoef en Haag, nemen we een sleutelpositie in als duurzaam mobiliteitsknooppunt.
- **Landschap en natuur:** Als landelijke, agrarische gemeente kunnen we natuurherstel en duurzame landbouw combineren met recreatie en drinkwaterwinning.
- **Wonen en werken:** Met onze woningbouwprojecten, een regionaal werklandschap van de toekomst en verduurzaming van energie intensieve bedrijven versterken we niet alleen onze eigen regio, maar ook de omliggende stedelijke gebieden zoals Utrecht en Gorinchem.

Om deze ambitie waar te maken, willen we de steun, samenwerking en investeringen voortzetten. Rijk, provincie en regionale samenwerking U10 hebben kunnen rekenen op onze inzet, en wij hebben elkaar nodig om samen de vervolgstappen te zetten:

1. **Financiële ondersteuning:** (co)financiering van voorzieningen, mobiliteitsoplossingen, pilots en proeftuinen zoals waterstofprojecten, warmtenetten, duurzame landbouw en de Regio Deal.
2. **Infrastructuurinvesteringen:** ondersteuning bij het realiseren van OV-hubs, snelfietspaden en kwalitatieve ontsluiting van nieuwbouwwijken en werklandschappen.
3. **Samenwerking en governance:** betrokkenheid en lobby bij de uitvoering van het Integraal Regionaal Perspectief (IRP) en gezamenlijke sturing op regionale vraagstukken.
4. **Capaciteit:** extra ondersteuning voor programmamanagement en expertise, zodat we bovenlokale opgaven aankunnen.

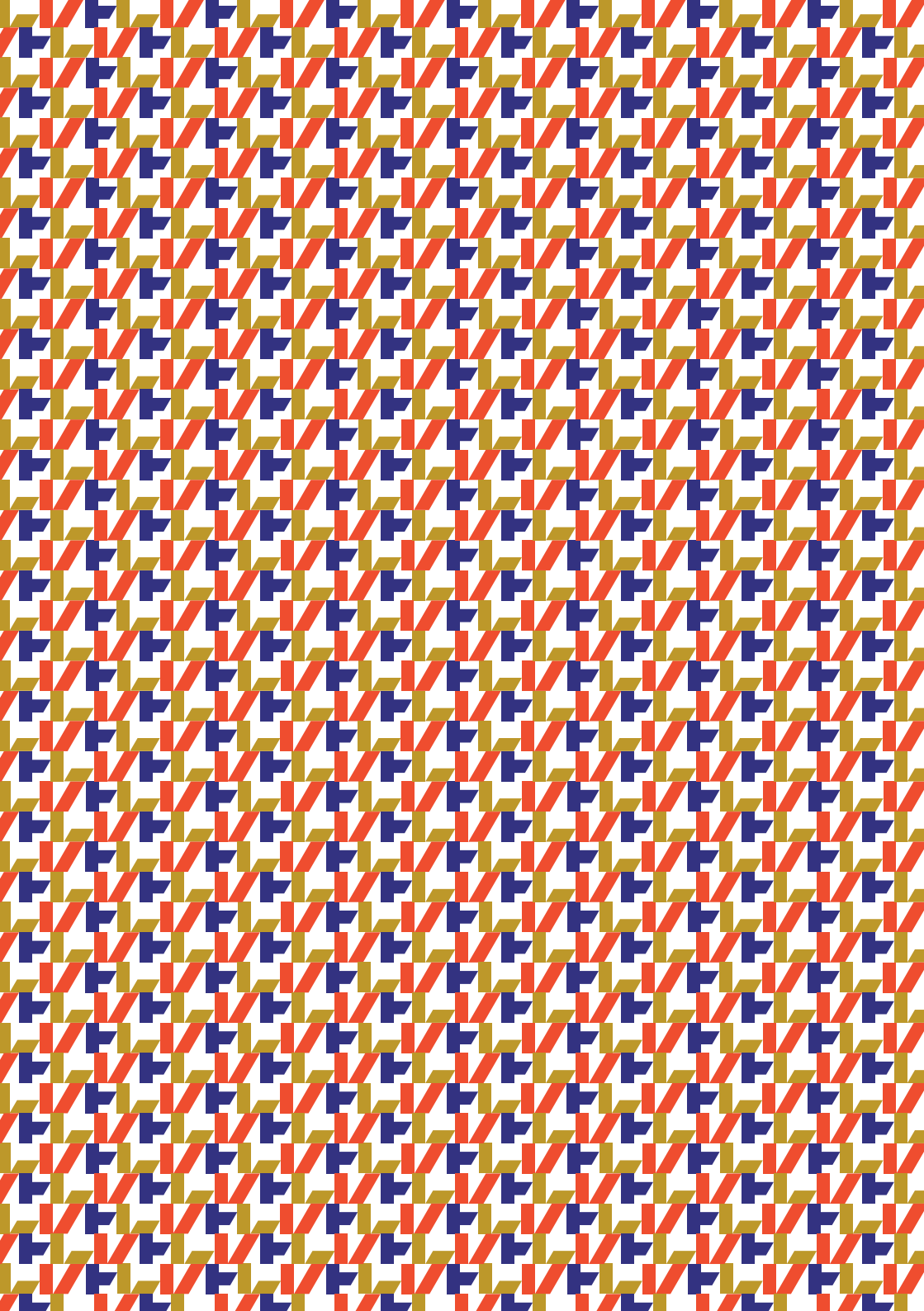
Vijfheerenlanden zet voor de komende bestuursperiode in op daadkrachtig verder werken aan haar ambities en opgaven.

Met als resultaten:

- Herijken van raamafspraken met bovenlokale overheid: samen zijn wij één overheid en nemen we verantwoordelijkheid voor de klimaatdoelen, woningbouwopgaven en mobiliteitsvraagstukken.
- Concreet resultaat vastgelegd in een bestuursovereenkomst in 2025 Q3.
- Structurele impact voor de lange termijn.
- Investeren in Vijfheerenlanden is zorgen voor een duurzame toekomst van de regionale samenwerking U10, provincie en rijk.

Samen maken we het verschil

De ambities van Vijfheerenlanden zijn groot. En ze zijn haalbaar. Wij geloven dat het voortzetten van de samenwerking de sleutel is om deze uitdagingen om te zetten in kansen. De gemeente, U10, provincie, rijk, ondernemers, inwoners en andere belanghebbenden: *iedereen* heeft hier een rol in.

RUIMTELIJKE PROPOSITIE

Gemeente Vijfheerenlanden

10 juni 2025